

Veileder for leger og psykologer

Krav i førerforskriften

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn	2
Hensikt.....	2
Målgruppe.....	2
Leger og psykologer	3
Kort om kravene til leger og psykologer	3
Opplæring.....	3
Godkjenning av helsepersonell	3
Vurdering av medisinsk skikkethet.....	3
Send attest til tilsynet	3
Førerforskriftens krav som retter seg mot leger og psykologer	4
Vedlegg II: Helsekravene	10

Bakgrunn

I Europa er det innført felles regler for førere, og disse trådte i kraft i Norge 2011. Å forholde seg til nye forskrifter gir utfordringer for brukergruppene, både virksomheter, førere, leger og psykologer. Flere av utfordringene er felles, men vi ser også at utfordringer er tilknyttet enkelte brukergrupper. Under er en kort liste over de områdene der vi ser at det ofte er utfordringer for leger og psykologer:

- Innsendelse av attest
- Krav til opplæring
- Ikke godkjent helseattest
- De medisinske kravene og vurdering av enkelte sykdommer

Hensikt

Hensikten med veilederen er å bidra til bedre forståelse av hva som skal til for å svare ut kravene i førerforskriften og dennes vedlegg.

Tilsynet håper veilederen vil gjøre det enklere for leger og psykologer å implementere og etterkomme kravene som stilles i førerforskriften.

Veilederen er ikke uttømmende. Alle som omfattes av førerforskriften har et selvstendig ansvar for å kjenne og etterleve jernbanelovgivningen, dette gjelder så vel virksomheter som førere og leger/psykologer.

Målgruppe

Denne veilederen retter seg mot leger og psykologer. Andre målgrupper som førerforskriften retter seg mot er det utarbeidet egne veiledere til. Dette gjelder:

- Førere
- Virksomheter
- Opplæringscentre med egen godkjenning

For mer informasjon om kravene som retter seg mot disse gruppene, vises det til de veilederne.

Veilederen er inndelt slik at alle kravene som retter seg mot leger og psykologer er gjengitt med en egen forklarende tekst. Veilederen er ment å skulle tydeliggjøre kravene som er stilt leger og psykologer. Veilederen er ikke uttømmende og det vil være tilfeller der regelverket overlapper de andre målgruppene.

Leger og psykologer

For å kunne gjennomføre medisinske og psykologiske undersøkelser i henhold til kravene i førerforskriften må leger og psykologer ha en egen godkjenning fra Statens jernbanetilsyn.

Kort om kravene til leger/psykologer

Opplæring

Bedriftshelsetjenester kan søke om godkjenning fra Statens jernbanetilsyn for å gjennomføre opplæring til leger/psykologer tilknyttet bedriftshelsetjenesten og/eller til eksterne leger og psykologer.

Ved en søknad om å gjennomføre opplæring stilles det krav til en opplæringsplan med både teoretisk og praktisk opplæring. I en slik opplæring er det viktig at legen/psykologen får god forståelse for førerens arbeidsoppgaver og arbeidsvilkår, i tillegg til en opplæring i førerforskriftens krav og forståelse for hvordan denne fungerer i praksis.

Leger og psykologer som ønsker å søke om godkjenning må selv sende inn søknad med følgende dokumentasjon:

- autorisasjon som lege/psykolog; HPR-nummer
- dokumentasjon på gjennomført opplæring godkjent av Statens jernbanetilsyn
- navn og kontakinformasjon (registreres i registeret og publiseres på sjt.no)

Søknaden med dokumentasjon sendes til post@sjt.no

Godkjenning av helsepersonell

Godkjenning gis til den enkelte legen/psykologen, men vedkommende kan være tilknyttet en bedriftshelsetjeneste. Kravet er at den enkelte undersøkelsen må utføres av eller under oppsyn av en godkjent lege. Godkjenningen som lege etter førerforskriften er gyldig i fem år fra vedtaksdato.

For å opprettholde godkjenningen må det gjennomføres minst 10 undersøkelser i året. Når godkjenningsperioden er over må legen/psykologen søke om ny godkjenning.

For å kunne gjennomføre yrkespsykologiske undersøkelser må vedkommende ha en egen godkjenning fra Statens jernbanetilsyn. Både leger og psykologer kan få slik godkjenning.

Statens jernbanetilsyn har mulighet til å tilbakekalle en godkjenning dersom det foreligger forhold som tilsier dette. Eksempel på slike forhold kan være mistanke om urettmessige godkjenninger, ikke opprettholdt fastsatt antall årlige undersøkelser m.m. I de tilfeller der Statens jernbanetilsyn vurderer tilbakekalling vil legen/psykologen bli bedt om å uttale seg i saken før et eventuelt vedtak fattes.

Vurdering av medisinsk skikkethet

Legen gjør den endelige vurderingen av om en fører er medisinsk skikket eller ikke. Det er ingen unntaksmulighet for de førerne som ikke oppfyller kravene. Vurderingen er dermed funksjonell: Hvis forskriftens krav til funksjonalitet er oppfylt, kan føreren anses som medisinsk skikket.

Enkelte sykdommer som ellers ville diskvalifisert føreren kan likevel tilsi at vedkommende er medisinsk skikket. Dette er for eksempel hvis sykdommene holdes under kontroll ved hjelp av medisiner eller annet. International union of Railway Medical Services (UIMC) har utarbeidet en veileder til de medisinske kravene i førerdirektivet, denne anbefales dersom det er uklareheter ved vurdering av enkelte sykdommer.

For den yrkespsykologiske undersøkelsen har det Europeiske Jernbanebyrå (ERA) utarbeidet en guideline for yrkespsykologisk skikkethet som kan brukes av praktiserende leger og psykologer. Det er legen/psykologen selv som må finne metode for undersøkelse av yrkespsykologisk skikkethet da forskriften ikke setter krav til hvilke metoder som skal brukes.

Send attest til tilsynet

For hver gjennomførte medisinske undersøkelse må det fylles ut en egen attest som sendes inn til Statens jernbanetilsyn, uavhengig av resultatet av undersøkelsen. Dette skal bekrefte for tilsynet at en fører oppfyller de medisinske kravene.

Førerforskriftens krav som retter seg mot leger og psykologer

Kommentarer

§ 1. Virkeområde

Denne forskriften gjelder sertifisering av førere av trekraftkjøretøy på det nasjonale jernbaneliknet for en jernbanevirksomhet som har sikkerhetsattest eller sikkerhetsgodkjenning.

Forskriften gjelder ikke:

- førere som utelukkende fører skinn-/veimaskin på anleggsområde eller strekning som er disponert for arbeid
- førere som utelukkende fører kjøretøy for jernbanevedlikehold på anleggsområde

Forskriften her retter seg mot virksomheter, opplæringssentre, førere, leger og psykologer som rettssubjekter. Dette innebærer at forskriften inneholder krav rettet direkte mot overnevnte grupper.

Forskriften gjelder ikke for førere av trikk og t-bane.

Førere av arbeidsmaskiner som kjører tog eller skift på det nasjonale jernbaneliknet er omfattet av denne forskriften.

§ 3. Grunnkrav til førersertifisering

Førere skal være skikket og ha nødvendige kvalifikasjoner for å kunne utføre arbeidsoppgaver som er tillagt førere av trekraftkjøretøy på en selvstendig, ansvarlig og sikker måte.

Førere skal inneha et førerbevis og et sertifikat. Førerbevis og sertifikat skal alltid medbringes under framføring og kunne fremvises Statens jernbanetilsyn på forespørsel.

Hvis en fører fra en tredjestat skal føre trekraftkjøretøy utelukkende på grensekryssende strekninger av det nasjonale jernbaneliknet, kan førerens sertifiseringsdokumenter godkjennes i samsvar med bilaterale avtaler med vedkommende tredjestat.

Forskriften setter krav til skikkethet, egnethet og kompetanse. Brudd på bestemmelsen kan medføre tilbakekalling av førerbevis jf. § 28. I denne paragrafen kommer kravet til at en fører skal være skikket, dette innebærer at føreren er både medisinsk skikket og faglig skikket til å utføre sin arbeidsoppgave som fører.

En fører skal alltid ha med førerbevis og sertifikat når vedkommende er ute og jobber. Denne dokumentasjonen skal kunne fremlegges for Statens jernbanetilsyn ved operative kontroller/tilsyn.

§ 4. Førerbevisets innhold og utforming

Førerbeviset dokumenterer at innehaveren oppfyller minstekravene til fysisk og psykisk helse, grunnutdanning og generell yrkesmessig kompetanse. Førerbeviset skal være i overensstemmelse med kravene i vedlegg I.

Her settes det krav til hva førerbeviset dokumenterer. Førerbeviset er i stor grad en bekreftelse på at føreren oppfyller helsekravene, både de fysiske og psykiske kravene. Det er således viktig at Statens jernbanetilsyn er oppdatert på førerens helsesituasjon ettersom dette danner grunnlaget for å inneha førerbevis og dermed kunne jobbe som fører på det nasjonale jernbaneliknet.

§ 9. Krav om medisinsk og yrkespsykologisk skikkethet

Førere skal være medisinsk og yrkespsykologisk skikket i henhold til vedlegg II punkt 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 og 1.5 for å kunne føre trekkraftkjøretøy på en sikker måte.

Vedlegg II til førerforskriften fastsetter helsekrav til føreren. Ettersom det ikke er unntaksbestemmelse for helsekravene i førerforskriften, så er det legen som avgjør om føreren oppfyller kravene eller ikke. For ytterligere veiledning til disse kravene vises det til veileder utarbeidet av UIMC.

§ 10. Krav om undersøkelse av medisinsk og yrkespsykologisk skikkethet

Det skal foretas en undersøkelse av søkerens medisinske skikkethet. Denne undersøkelsen skal minst omfatte elementene i vedlegg II punkt 2.1. Undersøkelsen skal utføres av, eller under tilsyn av, en lege godkjent i samsvar med kapittel 6.

Det skal foretas en undersøkelse av søkerens yrkespsykologiske skikkethet. Denne undersøkelsen skal minst omfatte elementene i vedlegg II punkt 2.2. Undersøkelsen skal utføres av, eller under tilsyn av, en psykolog eller lege godkjent i samsvar med kapittel 6. Slik undersøkelse skal også gjennomføres ved fornyelse av førerbevis etter § 5 fjerde ledd.

Kravene i denne forskriften er funksjonelle og det er således ingen dispensasjonsmulighet fra helsekravene. Det er legen som gjør en helhetsvurdering av om kravene til helse er oppfylt eller ikke. Undersøkelsen kan kun utføres av, eller under oppsyn av, en godkjent lege. Liste over godkjente leger og psykologer finnes på sjt.no.

ERA har utarbeidet en guideline for yrkespsykologisk skikkethet som kan brukes av praktiserende leger og psykologer. Det er legen/psykologen selv som må finne metode for undersøkelse av yrkespsykologisk skikkethet.

Yrkespsykologisk undersøkelse skal gjennomføres ved søknad om førerbevis og ved søknad om fornyelse av førerbevis etter 10 år.

§ 11. Krav om periodisk undersøkelse av medisinsk skikkethet

For at et førerbevis fortsatt skal være gyldig, skal det foretas periodiske undersøkelser av førerens medisinske skikkethet. De periodiske undersøkelsene skal minst omfatte elementene i vedlegg II punkt 3.1. Undersøkelsene skal utføres av, eller skje under tilsyn av, en lege som er godkjent i samsvar med kapittel 6. Periodiske undersøkelser skal foretas minst hvert tredje år fram til fylte 55 år, og deretter hvert år. I tillegg skal en godkjent lege øke hyppigheten av undersøkelser dersom den medisinske skikketheten til en fører tilsier dette.

Når en periodisk undersøkelse er gjennomført, skal den ansvarlige legen umiddelbart underrette Statens jernbanetilsyn om resultatet av undersøkelsen på attest etter § 13.

Helseundersøkelsen skal skje av godkjent lege, eller under oppsyn av godkjent lege. En lege under opplæring kan f.eks. gjennomføre helseundersøkelse under oppsyn av en allerede godkjent lege. Det samme gjelder for psykologer.

Når aldersgrense 55 år passeres mellom to periodiske helseundersøkelser, skal neste undersøkelse foretas tre år etter forrige undersøkelse, men ikke senere enn ett år etter fylte 55 år.

Dersom legen anser at føreren skal inn til hyppigere helseundersøkelse, så er det opp til legen å fastsette nytt intervall uavhengig av intervallene fastsatt i denne forskrift. Legen vil i disse tilfeller henvise til § 11 i helseattesten. En lege/psykolog kan ikke forlenge godkjenningsperioden utover fastsatte intervaller som beskrevet i annet ledd.

Dersom en lege ikke sender inn attest, vil det fremkomme i førerbevisregisteret at føreren ikke lenger innehar en godkjent helseattest. Dette medfører at førerbeviset til føreren blir midlertidig tilbakekalt. Vi viser til veilederen for førere for mer utfyllende informasjon om dette.

§ 12. Krav om tilleggsundersøkelser av medisinsk og yrkespsykologisk skikkethet

Uten at det berører § 11 skal jernbanevirksomheten påse at det foretas en egnet undersøkelse av førerens skikkethet etter § 9 når:

- a) det er grunn til å tvile på at føreren oppfyller kravene i § 9
- b) føreren har vært involvert i en arbeidsulykke
- c) føreren har hatt fraværsperiode etter en jernbaneulykke eller alvorlig jernbanehendelse som har medført personskaade, eller
- d) føreren er tatt ut av tjeneste av sikkerhetsgrunner

Undersøkelsen skal utføres av, eller skje under tilsyn av, en lege eller psykolog som er godkjent i samsvar med kapittel 6.

Godkjent lege eller psykolog kan bestemme at det skal gjennomføres en egnet legeundersøkelse i tillegg til undersøkelsen i første ledd, særlig etter sykefravær på minst 30 dager.

Når en tilleggsundersøkelse etter første eller tredje ledd er gjennomført, skal den ansvarlige legen eller psykologen umiddelbart underrette Statens jernbanetilsyn om resultatet av undersøkelsen på attest etter § 13.

Eksempelvis vil den generelle bestemmelsen om skikkethet kunne omfatte forhold som gjentatt korttidsfravær eller langtidssykemelding. Samt eventuell påvirkning en person kan ha hatt ved å ha vært direkte involvert i en ulykke eller en nestenulykke, der påvirkningen er av en slik art at arbeidsoppgavene ikke kan gjennomføres uten fare for trafikkikkerheten.

Bokstav d) kan omfatte rus/alkoholmisbruk, skikkethet, egnethet grunnet gjentatte brudd på bestemmelser o.l.

Legen har her en rett til å bestemme om det skal gjennomføres en egnet legeundersøkelse. Videre sier bestemmelsen at dette vil gjelde særlig etter sykefravær på minst 30 dager. Denne bestemmelsen som nevnt i annet ledd kommer i tillegg til helseundersøkelse som nevnt i første ledd. Første ledd setter krav til at virksomheten skal påse at det foretas en egnet undersøkelse av førerens skikkethet når et eller flere av forholdene som er nevnt i bokstav a til d er gjeldende.

Ved tilfeller der føreren midlertidig ikke oppfyller helsekravene av ulike årsaker, skal ansvarlig lege/psykolog underrette Statens jernbanetilsyn på attest ved å henvise til § 12.

Negativ attest danner grunnlag for tilbakekalling av førerbevis jf. § 28. Det vises videre til kommentaren til § 3. Førerbeviset er en bekreftelse på at føreren oppfyller helsekravene, og det er således viktig at denne informasjonen til enhver tid er oppdatert og korrekt ved at legen/psykologen sender inn helseattest til Statens jernbanetilsyn fortløpende etter en undersøkelse.

§ 13. Attest

Føreren skal dokumentere at kravene til medisinsk og yrkespsykologisk skikkethet er oppfylt ved å fremlegge attest fra lege eller psykolog som er godkjent i samsvar med § 22. Attest skal utstedes på skjema fastsatt av Statens jernbanetilsyn.

Ved søknad om førerbevis er føreren ansvarlig for å fremlegge attest/dokumentasjon på at helsekravene er oppfylt. Ved periodisk helseundersøkelse og tilleggsundersøkelse så er det legen/psykologen som skal sende inn helseattest til Statens jernbanetilsyn. Denne attesten ligger på sjt.no og er en elektronisk registrering.

§ 14. Informasjonsplikt om helseforhold m.m.

Føreren skal straks underrette jernbanevirksomheten hvis vedkommende er i tvil om kravene i § 9 er oppfylt.

Jernbanevirksomheten skal umiddelbart underrette Statens jernbanetilsyn om tilfeller av arbeidsudyktighet som er lengre enn tre måneder.

Det er førerens ansvar å påse at helsekravene til enhver tid er oppfylt, og skal informere jernbanevirksomheten som utsteder sertifikat dersom det er tvil om helsekravene er oppfylt.

Innmeldelse av arbeidsudyktighet over tre måneder registreres på føreren i førerbevisregisteret.

§ 22. Leger og psykologer

Helseundersøkelser etter forskriften her kan bare gjennomføres av eller under oppsyn av autoriserte leger som i tillegg er godkjent av Statens jernbanetilsyn.

Yrkespsykologiske undersøkelser etter forskriften her kan bare gjennomføres av eller under oppsyn av leger som nevnt i første ledd eller autoriserte psykologer som i tillegg er godkjent av Statens jernbanetilsyn.

For å bli godkjent kreves det at legen eller psykologen har gjennomgått opplæring godkjent av Statens jernbanetilsyn.

Godkjenning gis for en periode på maksimalt fem år. For å fornye godkjenningen må vedkommende lege eller psykolog ha gjennomført eller hatt oppsyn med minst ti undersøkelser årlig. Videre må vedkommende lege eller psykolog ha gjennomført etterutdanning godkjent av Statens jernbanetilsyn.

Bedriftshelsetjenester kan søke Statens jernbanetilsyn om godkjenning til å gjennomføre opplæring av leger. I en slik opplæring er det viktig at legen/psykologen får god forståelse for førerens arbeidsoppgaver og arbeidsvilkår. I tillegg til en opplæring i førerforskriftens krav og forståelse for hvordan denne fungerer i praksis.

Det er Statens jernbanetilsyn som godkjenner hver enkelt lege. For å bli godkjent som lege, må legen selv søke om godkjenning hos Statens jernbanetilsyn.

Kravet om 10 helseundersøkelser i året er satt for at legen/psykologen skal ha kontinuerlig praksis i forhold til kravene, og er ment som en kvalitetssikring på legen/psykologens kompetanse i forhold til kravene i forskriften og forståelsen for førerens oppgaver og arbeidsvilkår.

Bedriftshelsetjenester som innehar godkjenning til å gjennomføre opplæring av leger, kan søke om godkjenning til å gjennomføre etterutdanning av leger/psykologer. I tilfeller der det ikke foreligger grunnlag for å gjennomføre en etterutdanning, kan Statens jernbanetilsyn gi unntak fra kravet i henhold til førerforskriften § 30. Ved fornyelse av godkjenning sendes søknad til Statens jernbanetilsyn med egenerklæring om gjennomførte helseundersøkelser, og bekreftelse på gjennomført etterutdanning. Godkjenningen gis for nye fem år.

§ 23. Tilbakekall av godkjenning

Godkjenning etter dette kapitlet kan tilbakekalles hvis vilkårene for godkjenning ikke lenger er oppfylt.

Dersom en lege/psykolog ikke oppfyller vilkårene så kan Statens jernbanetilsyn tilbakekalle godkjenningen. Vilkårene her vil være gjennomført antall helseundersøkelser i året, gjennomført etterutdanning, fratatt autorisasjon eller andre forhold som tilsier at kravene i denne forskriften ikke lenger er oppfylt. I de tilfeller der Statens jernbanetilsyn vurderer å tilbakekalle en godkjenning, vil legen/psykologen få et forhåndsvarsel og muligheten til å uttale seg og komme med ytterligere informasjon.

En slik tilbakekalling vil være utformet som et vedtak i henhold til reglene i forvaltningsloven, og det vil være mulig å klage på et slikt vedtak. Mer informasjon om klageretten blir det opplyst om i vedtaket. Det vil være Samferdselsdepartementet som behandler klagen.

§ 24. Register over opplærings- sentre m.m.

Statens jernbanetilsyn skal føre et offentlig register over opplæringsentre og personer med godkjenning etter kapittel 5 og 6.

Alle godkjente leger/psykologer står oppført med kontaktinformasjon på sjt. no. Det er viktig at leger/psykologer opplyser til Statens jernbanetilsyn hvor de jobber slik at kontaktinformasjonen blir riktig.

§ 27. Tilsyn og kontroll

Statens jernbanetilsyn fører tilsyn med at førere, jernbanevirksomheter, leger, psykologer, sensorer og opplæringsentre overholder bestemmelsene i denne forskriften. Enhver plikter å gi Statens jernbanetilsyn de opplysninger det krever for å utføre sine oppgaver, samt for samme formål å gi tilsynsmyndigheten adgang til anlegg, herunder lokaler, utstyr og annet materiell knyttet til jernbanevirksomheten.

Hvis Statens jernbanetilsyn anser at en bestemt fører utgjør en alvorlig trussel for sikkerheten ved jernbanen, skal Statens jernbanetilsyn umiddelbart treffe de nødvendige tiltak, herunder stanse trekraftkjøretøyet og forby føreren å føre trekraftkjøretøy så lenge det er nødvendig. Statens jernbanetilsyn skal underrette EFTAs overvåkingsorgan og andre vedkommende myndigheter om slike beslutninger.

Førere som kjører tog eller skift uten å inneha førerbevis eller som ikke er sertifisert for vedkommende materiell eller strekning skal nektes videre kjøring. Statens jernbanetilsyn kan inndra førerbeviset på stedet. § 29 første ledd gjelder tilsvarende.

En uavhengig vurdering av fremgangsmåtene for tilegning og vurdering av yrkesmessig kompetanse, samt av systemet for utstedelse av førerbeviser, skal utføres hvert femte år. Dette kravet gjelder ikke jernbaneforetak med sikkerhets sertifikat eller infrastrukturforvalter med sikkerhetsgodkjenning. Vurderingen skal utføres av kvalifiserte personer som ikke selv er involvert i de berørte virksomhetene.

Statens jernbanetilsyn kan gjennomføre tilsyn av leger og psykologer. Det vil i særlig tilfeller være aktuelt dersom det foreligger mistanke om at en lege/psykolog ikke overholder bestemmelsene i denne forskriften. Ved et tilsyn er legen/psykologen forpliktet til å gi Statens jernbanetilsyn de opplysningene som kreves for at et tilsyn kan gjennomføres.

§ 28. Tilbakekall av førerbevis

Hvis en fører ikke lenger oppfyller ett eller flere vilkår for å inneha førerbevis, skal Statens jernbanetilsyn kalle tilbake førerbeviset midlertidig eller permanent. Føreren og jernbanevirksomheten som vedkommende fører er tilknyttet skal underrettes om vedtaket umiddelbart.

Vedkommende myndighet i en annen EØS-stat kan anmode Statens jernbanetilsyn om å gjennomføre nærmere undersøkelser eller kalle tilbake førerbeviset der en fører med førerbevis utstedt i Norge ikke lenger oppfyller ett eller flere vilkår for å inneha førerbevis. Statens jernbanetilsyn skal se nærmere på anmodningen innen fire uker og underrette den andre myndigheten, EFTAs overvåkingsorgan og andre vedkommende myndigheter om sin beslutning.

For førerbevis utstedt i en annen EØS-stat, skal Statens jernbanetilsyn henvende seg til vedkommende myndighet og gi en begrunnet anmodning om at det enten utføres en ytterligere inspeksjon eller at førerbeviset blir suspendert. Statens jernbanetilsyn skal underrette EFTAs overvåkingsorgan og andre vedkommende myndigheter om sin anmodning. Statens jernbanetilsyn kan forby førere å framføre trekraftkjøretøy i Norge i påvente av en meddelelse om utstedende myndighets beslutning.

Hvis Statens jernbanetilsyn finner at en beslutning etter tredje ledd ikke er i overensstemmelse med de relevante kriteriene, skal prosedyren angitt i direktiv 2007/59/EF artikkel 29 nummer 5 få anvendelse. I påvente av en endelig avgjørelse kan et ilagt forbud mot å framføre trekraftkjøretøy på det nasjonale jernbanenettet opprettholdes.

Et førerbevis kan tilbakekalles midlertidig eller permanent når kravene i denne forskrift ikke er oppfylt.

Kravene her menes helsekravene, kompetansekravene og krav til skikketet. I de tilfeller der statens jernbanetilsyn mottar en ikke godkjent helseattest, vil tilbakekalle førerbeviset. I disse tilfeller sender vi ikke ut varsel til føreren ettersom føreren allerede har mottatt denne informasjonen fra legen og selv er ansvarlig for å informere sin virksomhet. I de tilfeller der et førerbevis blir tilbakekalt grunnet manglende kompetanse eller grunnet skikketet vil føreren motta varsel og bli bedt om å uttale seg i saken.

En tilbakekalling er utstedt som et vedtak, og kan således påklages i henhold til reglene i forvaltningsloven. En slik klage vil behandles av Samferdselsdepartementet. I vedtaket står det mer utfyllende informasjon om klageretten.

I vedtak om midlertidig eller permanent tilbakekalling vil det kunne stilles vilkår, herunder hva som skal til for at vedkommende fører skal få tilbake sitt førerbevis.

I de tilfeller der vi tilbakekaller et førerbevis, underretter vi virksomheten om dette umiddelbart.

Dersom Statens jernbanetilsyn finner at en fører med førerbevis fra annet land ikke oppfyller kravene, vil vi rette en henvendelse til vedkommende myndighet og anmode om ytterligere inspeksjon eller at førerbeviset skal tilbakekalles. I påvente av svar kan vi forby føreren å kjøre tog i Norge.

I disse tilfellene er Norge forpliktet å informere ESA, som er EFTAs overvåkingsorgan.

Vedlegg II Helsekravene

Nedenfor følger en liste over helsekravene med veiledende tekst. Teksten er ment å være veiledende og er således ikke en utfyllende liste over sykdommer og medikamenter som er tillatt/ikke tillatt. Det er vesentlig at legen legger til grunn en risikovurdering av førerens helse opp mot arbeidsoppgaven føreren er satt til å gjøre som en del av helhetsvurderingen av om kravene er oppfylt eller ikke. Veilederen er ment å gi generelle føringer for vurdering av en førers helse.

1. Generelle krav

1. GENERELLE KRAV

1.1.

Førere skal ikke ha noen helseproblemer eller ta medisiner, legemidler eller stoffer som kan forårsake

- plutselig bevissthetstap,
- en reduksjon i oppmerksomhet eller konsentrasjon,
- plutselig tap av arbeidsevne,
- tap av balanse eller koordineringsevne,
- betydelig begrensning av mobilitet.

Til sykdommer, medisinsk behandling eller medikamenter eller stoffer, som kan forårsake plutselig bevissthetstap, reduksjon i oppmerksomhet eller konsentrasjon, plutselig tap av arbeidsevne, tap av balanse- eller koordineringsevne, eller betydelig begrensning av mobilitet regnes:

- 1) *Hjertesykdommer, forhøyet blodtrykk eller annen kretsløpssykdom med risiko for bevissthetspåvirkning.*
- 2) *Sukkersyke (diabetes mellitus), som er tablett- eller insulinbehandlet.*
- 3) *Epilepsi eller andre neurologiske sykdommer, som kan medføre bevissthetspåvirkning.*
- 4) *Svimmelhetssykdommer.*
- 5) *Søvnforstyrrelser.*
- 6) *Andre fysiske handicap eller funksjonsforstyrrelser, somr kan innebære risiko for jernbanesikkerheten.*
- 7) *Psykiske sykdommer, som viser seg ved endret adferd, redusert impuls kontroll eller nedsatt vurderingsevne.*
- 8) *Begynnende demens, cerebrovaskulære sykdommer eller andre tilstander som kan føre til nedsatt funksjon (oppmerksomhet, konsentrasjonsevne).*

Her følger ytterligere beskrivelse av hva sykdommer som listet over innebærer:

1) Hjerte-/karsykdommer inkludert forhøyet blodtrykk.

Eksempler på slike sykdommer:

- *Angina pectoris*
- *Hjerteinfarkt,*
- *Arytmier,*
- *Kunstig hjerteklaffer,*
- *Hjertetransplantasjoner,*
- *Langvarig ubehandlet eller forhøyet blodtrykk som er vanskelig å regulere*
- *Manifest hypotoni eller tilbakevendende ortostatisme.*

Vurderingen av om blodtrykket er normalt foretas i henhold til nasjonale retningslinjer (IS-1550, Helsedirektoratet 2009). Vurdering etter PCI med eller uten stenting, A-V blokk grad 3, pacemakerbehandling, arytmiebehandling (ablation) foretas i tråd med anerkjent medisinsk praksis. Blodtrykk skal være under 160/95 med eller uten behandling.

2) Sukkersyke (diabetes mellitus), som er tablett- eller insulinbehandlet

Dispensasjon kan vurderes ved tablettbehandlet sukkersyke, så fremt det ikke er økt risiko for hypoglykemi og blodsukker er velregulert (vurdert med HbA1c). Bruk av insulin, Amaryl og Daonil er diskvalifiserende. Eksempler på godkjente preparater er Metformin, Januvia, Forxiga og Eucreas.

3) Epilepsi eller andre nevrologiske sykdommer, som kan medføre bevissthetspåvirkning

Epilepsi er definert som tilbakevendende anfall som skyldes forstyrret elektrisk aktivitet i hjernen, med eller uten unormale funn på EEG

Ved tidligere epilepsi vurderes anfallsfrihet i 10 år uten behandling med antiepileptisk medisin for å være akseptabelt.

Bruk av antiepileptisk medisin er diskvalifiserende.

Abstinenskramper og alkoholkramper er diskvalifiserende, inntil det har vært anfallsfrihet uten antiepileptisk behandling, og personen kan dokumentere total avholdenhet i minst et år.

4) Svimmelhetssykdommer

Dette inkluderer Mb. Menière og andre forstyrrelser i vestibularisapparatet som kan føre til svimmelhet.

Om søkeren har blitt symptomfri kan helseattest utstedes etter vurdering av ØNH-spesialist som bekrefter at sykdommen ikke lenger er aktiv.

5) Søvnforstyrrelser

Søvnapne, narkolepsi og medikamentbehandlet insomni.

Helseattest kan utstedes etter vurdering av relevant spesialist og dokumentasjon på at behandlingen har gitt et varig og tilfredsstillende resultat. Bruk av sedativa er diskvalifiserende.

6) Andre fysiske handicap eller funksjonsforstyrrelser, som kan innebære risiko for jernbanesikkerheten

Eksempler:

- Nevrologiske og nevromuskulære sykdommer, herunder multipel sklerose (MS), parkinson, progressive myopati, nevrologiske muskelsykdommer, og sen-effekter etter intrakraniell kirurgi.*
- Sykdommer i ledd, bindevev og muskulatur, som gir nedsatt funksjonsevne*
- Alvorlige hodeskader med økt risiko for epilepsi eller andre senskader.*

Vurderingen av om helseattest kan utstedes foretas på grunnlag av spesialisterklæring fra relevant spesialist. Det må sannsynliggjøres at det ikke foreligger økt sikkerhetsrisiko.

7) Psykiske sykdommer, som viser seg ved endret adferd, redusert impulskontroll eller nedsatt vurderingsevne

Eksempler på tilstander:

Alle former for psykose, schizofreni, bipolar lidelse, ADHD, affektive lidelser (angst, depresjon) og rusmisbruk

Helseattest kan vurderes om vedkommende er symptomfri med eller uten medisiner, har normal funksjon og risiko for tilbakefall er liten. Vurderingsevne, oppmerksomhet, konsentrasjonsevne, hukommelse, reaksjonsevne og impulskontroll skal være normal. Dette skal dokumenteres ved nevrologisk vurdering.

8) Begynnende demens, cerebrovaskulær sykdom eller andre tilstander som kan føre til nedsatt kognitiv funksjon (oppmerksomhet, konsentrasjonsevne, hukommelse, reaksjonsevne)

Etter en alvorlig hodeskade med risiko for varig men kan helseattest vurderes om det er tilstrekkelig lang observasjonstid, om det er dokumentert normal hjernefunksjon og om risiko for funksjonsforstyrrelse er som i befolkningen forøvrig.

Bestemmelsen omfatter også andre alvorlige sykdommer hvor det er høy risiko for redusert funksjonsevne.

1.2. Krav til syn

Førere skal ha syn som tilfredsstillende følgende krav:

- Synsevne på avstand (visus) med eller uten korreksjon: 1,0; minst 0,5 for dårligste øye.
- Største korreksjon: Langsynthet +5/nærsynthet -8. Godkjent lege kan tillate avvik fra dette i unntakstilfeller og etter uttalelse fra en øyelege.
- Syn på kort og mellomlang avstand: Tilstrekkelig, enten med eller uten korreksjon.
- Syn på begge øyne: Dette er ikke påkrevd når føreren har mistet det binokulære synet etter å ha begynt som fører og føreren har fyllestgjørende tilpasning og tilstrekkelig kompenseringserfaring.
- Synsfelt: Fullstendig (ingen synsfeltutfall).
- Binokulært synsfelt: Effektivt (ingen synsfeltutfall).
- Fargesyn: Normalt.
- Gjenkjenning av fargesignaler: Prøvingen skal være basert på gjenkjenning av enkeltfarger og ikke på relative forskjeller.
- Kontrastfølsomhet: God.
- Ingen progressive øyesykdommer.
- Evne til å motstå blending.

For øvrig gjelder følgende:

- Kontaktlinser og briller er tillatt når disse jevnlig kontrolleres av en øyelege eller optiker.
- Fargede kontaktlinser og fotokromatiske linser er ikke tillatt. Linser med UV-filter er tillatt.
- Øyenimplantater, keratotomi og keratektomi er bare tillatt på betingelse av at dette blir kontrollert årlig eller med jevne mellomrom fastsatt av legen.

1.3. Krav til hørsel og tale

Førere skal ha hørsel som er god nok til å gjennomføre en telefonsamtale og til å kunne høre varsel-signaler og radiomeldinger. Tilstrekkelig hørsel skal være bekreftet med et audiogram.

Følgende gjelder som retningslinjer:

- Hørselssvikten må ikke være større enn 40 dB ved 500 og 1000 Hz.
- Hørselssvikten må ikke være større enn 45 dB ved 2000 Hz for det øret der hørsel ved luftledning er dårligst.
- Det må ikke være uregelmessigheter i det vestibulære system.
- Bruk av høreapparat er tillatt i særlige tilfeller.
- Førere skal ikke ha noen kroniske taleforstyrrelser.

Krav til synsevnen

Synsundersøkelser skal utføres med godkjent synstavle og under standardiserte forhold, mono- og binokulært.

Synsfeltet bestemmes ad modum Donders.

Ved astigmatisme (brytningsfeil) over 2 dioptrier skal det innhentes vurdering fra øyelege.

Til progressive øyesykdommer regnes også grå stær. Unormalt fargesyn vil være diskvalifiserende.

Fargesynet skal undersøkes med Ishihara "Test for colour blindness" 1980 eller annen anerkjent pseudoisokromatisk tavleserie og skal utføres i god belysning av en undersøker med normalt fargesyn.

I tvilstilfeller kan det innhentes vurdering fra øyelege. Lanternetest kan i tvilstilfelle anvendes som en del av utredning.

Laserkorreksjon:

Etter operasjon er det en måned karantene. Deretter skal synsfunksjonen undersøkes for å vurdere om helseattest kan opprettholdes.

Grå stær-operasjon:

Etter operasjon er det en måned karantene. Deretter skal synsfunksjonen undersøkes for å vurdere om helseattest kan opprettholdes.

Krav til hørsel og tale

Tilstrekkelig hørsel vurderes ved talestemme på for hvert øre for seg på 4 meters avstand. Dersom høreevnen ikke er normal skal det tas audiogram som vurderes iht til retningslinjer.

1.4 Graviditet

- Førere som er gravid må ikke ha dårlig toleranse eller en patologisk tilstand som følge av graviditeten.

Graviditet

Man må vurdere om det er forhold ved graviditeten som kan påvirke funksjon eller sikkerhet. Ved en normal graviditet uten komplikasjoner eller nedsatt funksjon kan helseattesten opprettholdes.

1.5 Krav til yrkespsykologisk skikkethet

- Førere skal ikke ha noen yrkespsykologiske mangler som vil kunne virke inn på en sikker utførelse av førerens arbeidsoppgaver, særlig når det gjelder driftsmessig egnethet eller relevant personlighetsfaktor.

Krav til yrkespsykologisk skikkethet

Dette ivaretas i den yrkespsykologiske testen. I paragraf 10 er det beskrevet ytterligere hva yrkespsykologisk skikkethet er og hvordan dette kan testes.

2. Minstekrav til undersøkelser ved utstedelse av førerbevis

2.1 Undersøkelse av medisinsk skikkethet

Undersøkelse av medisinsk skikkethet skal minst omfatte:

- en generell legeundersøkelse
- undersøkelse av sensoriske funksjoner (syn, hørsel, fargeoppfattelse). Fargesyn skal kontrolleres ved bruk av en godkjent prøve, som for eksempel Ishihara, samt en annen godkjent prøve dersom dette er nødvendig
- blod- eller urinprøver. Slike prøver skal foretas i den utstrekning det er nødvendig for å bedømme søkerens medisinske skikkethet, blant annet tester for sukkersyke (diabetes) og tester for psykotrope stoffer som ulovlige legemidler eller psykotrop medisiner og misbruk av alkohol
- et elektrokardiogram (EKG) ved hvile
- kognitive prøver: oppmerksomhet og konsentrasjon, hukommelse, oppfatningsevne og dømmekraft
- undersøkelse av kommunikasjonsevne
- undersøkelse av psykomotorikk: reaksjonstid, koordinering av håndbevegelser.

Undersøkelse av medisinsk skikkethet

Kravene i denne forskrift skiller på undersøkelsen som skal gjøres ved førstegangsundersøkelse og undersøkelsen som skal gjøres ved periodisk kontroll.

Punkt 2.1 beskriver hva en helseundersøkelse av personer, som ennå ikke er ansatt, skal inneholde. Dette gjelder altså personell som ennå ikke er ansatt som fører og ikke har utstedt førerbevis. Hvis føreren senere ansettes i en ny virksomhet etter å ha fått en helsegodkjennelse, skal de følgende helseundersøkelser følge regler for "periodiske helseundersøkelse" som beskrevet i paragraf 11 i denne forskrift.

Vedrørende test for euforiserende stoffer foretas urintest for å påvise eventuelle rusmidler og/eller alkohol.

Det skal også foretas et elektrokardiogram (EKG) i hvile.

2.2 Undersøkelse av yrkespsykologisk skikkethet

- De yrkespsykologiske undersøkelsene er ment å være til hjelp ved ansettelse og ledelse av personale.
- Innholdet i den yrkespsykologiske undersøkelsen skal fastsettes slik at den avdekker om føreren har noen yrkespsykologiske mangler som vil kunne virke inn på en sikker utøvelse av førerens arbeidsoppgaver, særlig når det gjelder driftsmessig egnethet eller relevant personlighetsfaktor.

Undersøkelse av yrkespsykologisk skikkethet

I paragraf 10 er det beskrevet ytterligere hva yrkespsykologisk skikkethet er og hvordan dette kan testes. Det vises videre til ERA sin guideline for yrkespsykologisk vurdering.

3. Minstekrav til periodiske undersøkelser av medisinsk skikkethet

3.1 Minstekrav til periodiske undersøkelser av medisinsk skikkethet

De periodiske undersøkelsene skal minst omfatte:

- en generell legeundersøkelse
- en undersøkelse av sensoriske funksjoner (syn, hørsel, fargeoppfattelse)
- blod- eller urinprøver for å oppdage sykdom og andre forhold som indikeres av den kliniske undersøkelsen, herunder prøvinger for narkotika
- I tillegg kreves det også EKG ved hvile for førere over 40 år.

Minstekrav til periodiske undersøkelser av medisinsk skikkethet

Se kommentar til paragraf 2.1.

De periodiske helseundersøkelsene er mindre omfattende enn førstegangsundersøkelse.

For førere skal det også foretas et elektrokardiogram (EKG) i hvile, etter fylte 40 år. Er man under 40 år skal det ikke foretas EKG ved de regelmessige undersøkelser.